

श्री साईसच्चरित

॥ अथ श्रीसाईसच्चरित ॥॥॥ अध्याय २ रा॥

॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीकुलदेवतायै नमः ॥
श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः । श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥ पूर्वाध्यायी मंगलाचरण । जाहलें देवताकुलगुरुवंदन
। साईचरित्रबीज पेरुन । आतां प्रयोजन आरंभूं ॥१॥ अधिकारी अनुबंध दिग्दर्शन । अति संकलित करुं
विवेचन । जेणें श्रोतयां ग्रंथप्रवेशन । आयासंवीण घडेल ॥२॥ प्रथमाध्यायी यथानुक्रम । करुनि गोधूम-
पेषणोपक्रम । केला महामारीचा उपशम । आश्चर्य परम ग्रामस्थां ॥३॥ ऐशा साईच्या अगाध लीला । श्रवण
करितां आनंद झाला । तोचि या काव्यरुपें प्रकटला । बाहेर उतटला प्रेमपूर ॥४॥ म्हणूनि साईचे धन्यवाद
। वाटलें यथामती करावे विशद । होतील ते भक्तांसी बोधप्रद । पापापनोद होईल ॥५॥ तदर्थ हें साईचें
चरित्र । लिहूं आदरिलें अति पवित्र । आरंभिलें हें कथासत्र । इह परत्र सौख्यद ॥६॥ सन्मार्गदर्शक
संतचरित्र । नव्हे तें न्याय वा तर्कशास्त्र । तरी होईल जो संतकृपापात्र । तयां न विचित्र कांहींच ॥७॥
तरी ही प्रार्थना श्रोतयांलागीं । व्हावें जी या आनंदा विभागी । धन्य भाग्याचा तो सत्संगी । कथाव्यासंगी
निरत जो ॥८॥ चिरपरिचित जीवाचा मित्र । सहवास ज्याचा दिवस रात । त्याचें न मज रेखाटावे चित्र ।
संतचरित्र काय लिहूं ॥९॥ जेथ माझें मज अंतरंग । ओळखूं येईना यथासांग । त्या म्यां संतमनींचे तरंग
। वर्णावे निर्व्यंग कैसेनी ॥१०॥ करुं जातां स्वरुपनिर्धार । मूकावले जेथ वेदही चार । त्या तुझ्या रुपाचा
विचार । कळेल साचार मज कैसा ॥११॥ स्वयें आधीं संत व्हावें । मग संतां यथार्थ जाणावें । तेथ मी
संतांसी काय वानावें । हें मज ठावें आधींच ॥१२॥ सप्त सांगरींचे पाणी । तयाचीही करवेल मापणी ।
आकाशासी घालवेल गवसणी । परी न आयणी संत येती ॥१३॥ जाणें मनीं मी एक पामर । परी बाबांचा
प्रताप अनिवार । पाहूनि उठे गावयाची लहर । तीही अनावर हों पाहे ॥१४॥ जय जयाजी साईराया ।
दीनदुबळ्यांचिया विसांविया । अगाध न वर्णवे तुझी माया । करीं कृपा या दासावरी ॥१५॥ लहान तोंडीं
मोठा घांस । तैसें हें होईल माझें साहस । होऊं न देईं माझा उपहास । वाटे हा इतिहास लिहावा ॥१६॥
संतचरित्रें जे जे लिहिती । तयांवरी भगवंताची प्रीती । ऐसें महाराज ज्ञानेश्वर वदती । धरावी भीति मग मीं
का ॥१७॥ माझियाही मनीं ही स्फूर्ती । चेतविती तीच भगवंतमूर्ती । स्वयें जरी मी जड मूढमती ।
निजकार्यपूर्ती ती जाणे ॥१८॥ भक्त जी जी सेवा कल्पिती । संत स्वयेंचि करवूनि घेती । भक्त केवळ
कारण निमित्तीं । सकळ स्फूर्ति संतांची ॥१९॥ साधुसंत अथवा श्रीहरी । कोणातेंही धरुनि निजकरीं ।
आपुली कथा आपण करी । निजकर शिरीं ठेवुनी ॥२०॥ जैसी शके सतराशें सालीं । महीपतीसी बुद्धी
स्फुरली । साधुसंतांहीं सेवा घेतली । चरित्रें लिहविलीं त्याकरवीं ॥२१॥ तीच सेवा अठराशें सालीं ।
दासगणूच्या हस्तें घेतली । पुढील संतचरित्रें लिहविलीं । पावन झालीं सकळिकां ॥२२॥ भक्त आणि
संतविजय ग्रंथ । भक्त आणि संतलीलामृत । हे चार जैसे महिपतीरचित । दासगणूकृत दोन तैसे ॥२३॥
एकाचें नांव भक्तलीलामृत । दुजयाचें तें संतकथामृत । उपलब्ध अर्वाचीन भक्त संत । उभय ग्रंथांत वर्णिले
॥२४॥ त्यांतील भक्तलीलामृतांत । श्रीसाईचें मधुर चरित । आहे वर्णिलें अध्यायत्रयींत । श्रोतीं तें तेथ
वाचावें ॥२५॥ तैशीचि गोड ज्ञानकथा । कथिती साई एका भक्ता । ती वाचावी संतकथामृता । अध्याय
सत्तावन पहा ॥२६॥ शिवाय साईची अलौकिक लीला । रघुनाथ-सावित्री भजनमाला । अनुभवपूर्वक निववी
जनाला । अभंग-पदाला गाऊन ॥२७॥ यांतचि एक बाबांचें लेंकरुं । जें तृषित चकोरां अमृतकरु । वर्षलें

कथामृतप्रेमपडिभरु । श्रोतां तें सादरु सेवावें ॥२९॥ दासगणूची स्फूट कविता । तीही अत्यंत रसभरिता ।
 आनंद देईल श्रोतयाचित्ता । लीलां परिसतां बाबांची ॥३०॥ तैसेंचि गुर्जर जनांकरितां । भक्त अमीदास
 भवानी मेथा । यांनींही कांहीं चमत्कारकथा । अति प्रेमळता लिहिल्याती ॥३१॥ शिवाय कांहीं
 सद्भक्तशिरोमणी । साईप्रभा हें नांव ठेवुनी । प्रसिध्द करीत पुण्यपट्टणी । कथाश्रेणी बाबांच्या ॥३२॥
 ऐसऐसिया कथा असतां । या ग्रंथाची काय आवश्यकता । शंका येईल श्रोतयांचित्ता । निराकरणता
 आकर्णजे ॥३३॥ साईचरित्र महासागर । अनंत आपर रत्नाकर । मी टिटवी तो रिता करणार । घडणार
 हें कैसेनी ॥३४॥ तैसें साईचें चरित्र गहन । अशक्य कधींही साङ्ग वर्णन । म्हणुनि करवेल तें कथन ।
 तेणेंचि समाधान मानावें ॥३५॥ अपार साईच्या अपूर्व कथा । शांतिदायक भवदवार्ता । श्रोतयां देतील
 श्रवणोल्हासता । चित्तस्थिरता निजभक्तां ॥३६॥ कथा वदले परोपरीच्या । व्यावहारिक उपदेशाच्या ।
 तैशाचि सर्वांच्या अनुभवाच्या । वर्माच्या निजकर्माच्या ॥३७॥ अपौरुषेय श्रुति विख्यात । जैशा असंख्य
 आख्यायिका विश्रुत । तैशाचि बाबा मधुर अर्थभरित । अपरिमित सांगत ॥३८॥ ऐकतां त्या सावधान । इतर
 सुखें तृणासमान । विरोनि जाय भूकतहान । समाधान अंतरीं ॥३९॥ कोणासी व्हावी ब्रह्मसायुज्यता ।
 अष्टांगयोगप्रावीण्यता । समाधिसुखनिर्भरता । होईल कथा परिसतां या ॥४०॥ श्रवणार्थियांचे कर्मपाश ।
 तोडूनि टाकित्ती या कथा अशेष । बुद्धीसी देती सुप्रकाश । निर्विशेष सुख सकलां ॥४१॥ तेणें मज स्फुरली
 वासना । ऐशा सुसंग्राह्य कथा नाना । ओवुनि करावें मालाग्रथना । हीचि उपासना चांगली ॥४२॥ कार्नी
 पडतां चार अक्षरें । तात्काळ जीवाचा दुर्दिन ओसरे । संपूर्ण कथा ऐकतां सादरें । भावार्थी उतरेल भवपार
 ॥४३॥ माझी करोनियां लेखणी । बाबाचि गिरवित्तील माझा पाणी । मी तों केवळ निमित्ताला धणी । अक्षरें
 वळणीं वळवितो ॥४४॥ वर्षानुवर्ष बाबांची लीला । पाहोनि लागला मनासी चाळा । बाबांच्या गोष्टी कराव्या
 गोळा । भोळ्या प्रेमळांकारणें ॥४५॥ होऊनियां प्रत्यक्ष दर्शन । निवाले नाहीत ज्यांचे नयन । तयांसी
 बाबांचे माहात्म्यश्रवण । पुण्य पावन घडावें ॥४६॥ कोणा सभाग्याचिया मना । वाचावयाची होईल कामना ।
 परमानंद होईल मना । समाधान लाहेल तो ॥४७॥ ऐशी मनांत उदेली वृत्ती । माधवरावांचे कानावरती ।
 घातली परी साशंक चित्ती । कैसें मजप्रति साधे हें ॥४८॥ वयासी उलटली वर्षे साठ । बुद्धीही नाठ वाहे
 सुनाट । अशक्तपणें राहिल खटपट । उरली वटवट तोंडाची ॥४९॥ ती तरी व्हावी साईप्रीत्यर्थ । साधेल
 कांहींतरी परमार्थ । इतरत्र हाईल ती निरर्थ । एतदर्थ हा यत्न ॥५०॥ अनुभव घेतां दिवस रातीं । वृत्तांत
 लिहावा आलें चित्ती । जयाच्या परिशीलनें शांती । मनासी विश्रांति लाभेल ॥५१॥ आत्मतृप्तीचे
 निसर्गोद्गार । स्वानुभूतीचे अधिष्ठानावर । बाबा उद्गारले वारंवार । श्रोतयां सादर करावें ॥५२॥ बहुत
 वदले ज्ञानकथा । अनेकां लाविलें भजनपंथा । तयांचा संग्रह करावा पुरता । होईल गाथा साईचा ॥५३॥
 त्या त्या कथा जे सांगती । सादर मने जे जे ऐकित्ती । उभयांच्या मनांसी विश्रांती । पूर्ण शांति लाभेल
 ॥५४॥ ऐकतां श्रीमुखींच्या कथा । भक्त विसरतील देहव्यथा । तयांचें ध्यान मनन करितां । भवनिर्मुक्तता
 आपैसी ॥५५॥ श्रीसाईमुखींच्या वार्ता । अमृतापरिस रसभरिता । परमानंद दाटेल परिसतां । काय मधुरता
 वानूं मी ॥५६॥ ऐशिया कथा जो अदांभिकता । आढळेल मज गातां वर्णितां । वाटे तया पदरजधुळीं
 लोळतां । मोक्ष हातां येईल ॥५७॥ तयांच्या गोष्टींची अलौकिक मांडण । तैशीचि शब्दाशब्दांची ठेवण ।
 परिसतां तल्लीन श्रोतृगण । सुख संपूर्ण सकळिकां ॥५८॥ जैसे गोष्टी ऐकावया कान । किंवा दर्शन
 घ्यावया नयन । तैसेंचि मन होऊनियां उन्मन । सहज ध्यान लागावें ॥५९॥ गुरुमाऊली माझी जननी ।
 कथित्ती तियेच्या कथा ज्या जनीं । ऐकिजेति वदनोवदनीं । सादर श्रवणीं सांठवूं ॥६०॥ त्या त्याचि वारंवार
 आठवूं । सांठवतील तितुक्या सांठवूं । प्रेमबंधनीं त्या गांठवूं । मग लुटवूं परस्पर ॥६१॥ यांत माझें

कांहींचि नाही । साईनाथांची प्रेरणा ही । ते जैसें वदवितील कांहीं । तैसें तें पाहीं मी वदें ॥६२॥ मी वदें
 हाही अहंकार । साईचि स्वयें सूत्रधार । तोचि वाचेचा प्रवर्तविणार । तरी ते वदणार मी कोण ॥६३॥
 मीपणा समर्पितां पायांवर । सौख्य लाधेल अपरंपार । सकळ सुखाचा संसार । अहंकार गेलिया ॥६४॥ ही
 वृत्ति उठायी अवसर । बाबांसी विचारुं नाही धीर । आले माधवराव पायरीवर । तयांचे कानावर घातली
 ॥६५॥ तेचि वेळीं माधवरावांनी । नाहीं तेथें दुसरें कोणी । ऐसाचि प्रसंग साधुनी । बाबांलागूनि पुसियलें
 ॥६६॥ बाबा हे अण्णासाहेब म्हणती । आपलें चरित्र यथामती । लिहावें ऐसें येतें चित्तीं । आपुली अनुमती
 असलिया ॥६७॥ “मी तों केवळ भिकारी । फिरतां भिक्षेसी दारोदारीं । ओलीकोरडी भाजी भाकरी ।
 खाऊनि गुजरीं काळ मी ॥६८॥ त्या माझी कथा कशाला । कारण होईल उपहासाला ” । ऐसें न म्हणा या
 हिरियाला । कोंदणीं जडविला पाहिजे ॥६९॥ असो आपुली अनुज्ञा काय । लिहितील आपण असल्या
 सहाय । किंवा लिहवितील आपुलेचि पाय । दूर अपाय दवडूनी ॥७०॥ असतां संतांचीं आशीर्वचनें । तेंचि
 उपक्रम ग्रंथरचने । विना आपुल्या कृपावलोकनें । निर्विघ्न लेखन चालेना ॥७१॥ जाणोनि माझिया मनोगता
 । कृपा उपजली साईसमर्था । म्हणती लहासील मनोरथा । पायीं म्यां माथा ठेविला ॥७२॥ दिधला मज
 उदीचा प्रसाद । मस्तकीं ठेविला हस्त वरद । साई सकलधर्मविशारद । भवापनोद भक्तांचा ॥७३॥ ऐकोनि
 माधवरावांची प्रार्थना । साईसी आली माझी करुणा । अधीर मनाच्या शांतवना । धैर्यप्रदाना आदरिलें
 ॥७४॥ भावार्थ जाणोनि माझे मनींचा । अनुज्ञापनीं प्रवर्तली वाचा । “कथावार्तादि अनुभवांचा । संग्रह साचा
 करावा ॥७५॥ दफतर ठेवा बरें आहे । त्याला माझे पूर्ण सहाये । तो तर केवळ निमित्त पाहें । लिहावें
 माझें मींचि कीं ॥७६॥ माझी कथा मींच करावी । भक्तेच्छा मींच पुरवावी । तयानें अहंवृत्ति जिरवावी ।
 निरवावी ती ममपदीं ॥७७॥ ऐसें वर्ते जो व्यवहारी । तया मी पूर्ण साह्य करीं । हे कथाच काय सर्वतोपरी
 । तया घरीं राबें मी ॥७८॥ अहंवृत्ति जेव्हां मुरे । तेव्हां तयाचा ठावही नुरे । मीच मग मीपणें संचरें ।
 माझ्याचि करें लिहीन मी ॥७९॥ ये बुद्धीं जें कर्म आरंभिलें । श्रवण मनन वा लेखन वहिलें । ज्याचें
 त्यानेंचि तें संपादिलें । त्यास तों केलें निमित्त ॥८०॥ अवश्यमेव दफतर ठेवा । घरीं दारीं असा कुठें वा ।
 वारंवार आठव ठेवा । होईल विसावा जीवासी ॥८१॥ करितां माझिया कथांचे श्रवण । तयांचे कीर्तन आणि
 चिंतन । होईल मद्भक्तीचें जनन । अविद्यानिरसन रोकडें ॥८२॥ जेथें भक्ति श्रद्धान्वित । तयाचा मी
 नित्यांकित । ये अर्थी न व्हावें शंकित । इतरत्र अप्राप्त मी सदा ॥८३॥ सद्भावें या कथा परिसतां । निष्ठा
 उपजेल श्रोतयां चित्ता । सहज स्वानुभव स्वानंदता । सुखावस्था लाधेल ॥८४॥ भक्तासी निजरूपज्ञान ।
 जीव-शिवा समाधान । लक्षेल अलक्ष्य निर्गुण । चैतन्यघन प्रकटेल ॥८५॥ ऐसें या मत्कथांचें विंदान ।
 याहूनि काय पाहिजे आन । हेंच श्रुतीचे ध्येय संपूर्ण । भक्त संपन्न ये अर्थी ॥८६॥ जेथे वादावादीची बुद्धी
 । तेथें अविद्या मायासमृद्धी । नाहीं तेथें स्वहितशुद्धी । सदा दुर्बद्धी कुतर्की ॥८७॥ तो न आत्मज्ञानासी
 पात्र । तयासी ग्रासी अज्ञान मात्र । नाहीं तयासी इहपरत्र । असुख सर्वत्र सर्वदा ॥८८॥ नको
 स्वपक्षस्थापन । नको परपक्षनिराकरण । नको पक्षद्वयात्मक विवरण । काय ते निष्कारण सायास ” ॥८९॥
 ‘नको पक्षद्वयात्मक विवरण’ । होतां या शब्दाचें स्मरण । पूर्वी श्रोतयां दिधले अभिवचन । जाहली आठवण
 तयाची ॥९०॥ मागां प्रथमाध्याय संपतां । वचन दिधलेंसे की श्रोतां । ‘हेमाड’ नामकरणकथा । आधीं
 समस्तां सांगेन ॥९१॥ कथेमध्ये ही आडकथा । परिसतां ठरेल उपयुक्तता । होईल जिज्ञासेची पूर्तता ।
 हीही प्रेरकता साईची ॥९२॥ पुढें मग पूवानुसंधान । होईल साईचरित्र निवेदन । म्हणूनि श्रोतां करावें
 श्रवण । दत्तावधान ते कथा ॥९३॥ आतां हा ‘साईलीला’ ग्रंथ । ‘भक्तहेमाडपंतविरचित’ । ऐसें जें
 प्रतिअध्यायान्तीं श्रुत । ते हे पंत कोण की ॥९४॥ सहज आशंका श्रोतयां मना । करावया तज्जिज्ञासा-

शमना । कैसा आरंभ या नामकरण । व्हावें त्या श्रवणा सादर ॥१५॥ जन्मादारभ्य मरणावधी । षोडश
 संस्कार देहासंबंधी । त्यांतील एक 'नामकरण' विधी । संस्कारसिद्धी प्रसिध्द ॥१६॥ तत्संबंधी अल्प कथा
 । श्रोतां परिसिजे सादर चित्ता । हेमाडपंत-नामकरणता । प्रसंगोपात्तता प्रकटेल ॥१७॥ आधीं हा लेखक
 खट्याळ । जैसा खट्याळ तैसा वाचाळ । तैसाचि टवाळ आणि कुटाळ । नाहीं विटाळ ज्ञानाचा ॥१८॥
 नाहीं ठावा सद्गुरुमहिमा । कुबुद्धि आणि कुतर्कप्रतिमा । सदा निज शहाणीवेचा गरिमा । वादकर्मा प्रवृत्त
 ॥१९॥ परी प्राक्तनरेषा सबळ । तेणेंचि साईचें चरणकमळ । दृष्टीसी पडलें अदृष्टें केवळ । हा तों निश्चळ
 वादनिष्ठ ॥१००॥ काकासाहेब भक्तप्रवर । नानासाहेब चांदोरकर । यांसीं ऋणानुबंध नसता जर । कोटूनि
 जाणार शिरडीस हा ॥१०१॥ काकासाहेब आग्रहा पडले । शिरडीचें जाणे निश्चित ठरलें । जावयाचे
 दिवशींच बदललें । मन तें फिरलें अवचित ॥१०२॥ याचा एक परम मित्र । तो लब्धानुग्रह गुरुपुत्र ।
 असतां लोणावळ्यासी सहकलत्र । प्रसंग तें फिरलें अवचित ॥१०३॥ याचा एकुलता एक सुत । शरीरें
 सुदृढ गुणवंत । असतां त्या शुद्ध हवेच्या स्थानांत । ज्वराक्रांत जाहला ॥१०४॥ तयाचा सकळ उपाय
 मानवी । जाहले दोरे उतारे दैवी । गुरुसी आणूनि संनिध बैसवी । अखेर फसवी सुत त्यातें ॥१०५॥
 प्रसंग पाहूनि ऐसा बिकट । निवारावया दुर्धर संकट । गुरुसी बसविलें पुत्रानिकट । तें सर्व फुकट जाहलें
 ॥१०६॥ ऐसा हा संसार महाविचित्र । कोणाचा पुत्र कोणाचें कलत्र । प्राणिमात्राचें कर्मतंत्र । अदृष्ट सर्वत्र
 अनिवार ॥१०७॥ कार्नी पडतां ही दुर्वाता । अति उद्विग्नता आली चित्ता । हीच काय गुरुची उपयुक्तता ।
 पुत्र एकुलता राखवेना ॥१०८॥ प्रारब्धकर्मप्राबल्यता । तीच साईदर्शनी शिथिलता । प्राप्त झाली या माझिया
 चित्ता । पडलौ मोडता गमनांत ॥१०९॥ किमर्थ जावें शिरडीप्रती । काय त्या माझ्या स्नेह्याची स्थिती ।
 हाच ना लाभ गुरुचे संगती । गुरु काय करिती कर्मासी ॥११०॥ असेल जें जें ललार्टी लिहिलें । तें तेंच
 जरी होणार वहिलें । मग तें गुरुविना काय अडले । जेणे ठेले शिरडीचे ॥१११॥ किमर्थ आपले स्थान सोडा
 । कशासी गुरुचे मागे दौडा । सुखाचा जीव दुःखांत पाडा । कवण्या चाडा कळेना ॥११२॥ जैसैं जैसैं
 यदृच्छे घडे । तें तें मोगूं सुख वा सांकडें । काय जाऊनियां गुरुच्याकडे । जरी होणारापुढें चालेना
 ॥११३॥ जैसैं जयाचें अर्जित । नको म्हणतां चालूनि येत । होणारापुढें कांहींही न चालत । नेलें मज
 खेंचीत शिरडीसी ॥११४॥ नानासाहेब प्रांताधिकारी । करुं निघाले वसईची फेरी । ठाण्याहूनी दादरावरी ।
 येऊनि विळभरी बैसलें तियेंत ॥११५॥ मध्यंतरी एक तास । गाडी वसईची यावयास । वाटले हा अवकाश
 । लावू की कामास एकादिया ॥ ११६ ॥ जाहली मात्र ऐसी स्फूर्ती । तोंचि आली दारावरती । गाडी एक
 केवळ वांदन्यापुरती । ते मग बैसती तियेत ॥ ११७ ॥ येतां गाडी निजस्थानी । निरोप आला मजलागुनी ।
 मग मी भेट घेता तत्क्षणीं । चालती कहाणी शिरडीची ॥ ११८ ॥ केव्हा निघणार साईदर्शना ।
 किमर्थआळस शिरडीगमना । दीर्घ सुत्रता कां प्रस्थाना । निश्चिती मना कां नाही ॥ ११९ ॥ पाहूनि
 नानांची आतुरता । मीही शरमलो आपले चित्ता । परी मनाची झालेली चंचलता । पूर्ण प्रांजळता निवेदिली
 ॥१२०॥ त्यावरी मग नानांचा बोध । कळकळीचा प्रेमळ शुद्ध । परिसतां शिरडीगमनेच्छोद्बोध । अति
 मोदप्रद जाहला ॥१२१॥ 'तात्काळ निघतो ' घेतलें वचन । तेव्हांच नानांनीं केलें प्रयाण । मग मीही मार्गें
 परतोन । ठेविलें प्रस्थान मुहूर्ती ॥१२२॥ मग सर्व सामान आवरुनी । सर्व निरवानिरव करुनी । तेचि
 दिवशीं अस्तमानीं । शिरडीलागूनि निघालों ॥१२३॥ सायंकाळापाठील मेल । दादरावर उभी राहिल ।
 जाणूनि दादरचेंच भरलें हंशील । तिकीट तेथील घेतलें ॥१२४॥ परी मी गाडींत जाऊनि बसतां । बांद्रे
 स्टेशनीं गाडी असतां । यवन एक गाडी सुटतां । अति चपळतां आंत ये ॥१२५॥ तिकीट घेतलें दादरपर्यंत
 । तोंच आरंभीं कार्यविघात । 'प्रथमग्रासीं मक्षिकापात' । तैसा डोकावत होता कीं ॥१२६॥ सर्वें पाहूनि सर्व

सामान । यवन पुसे मज 'कोठे गमन?' । तंव म्हणें मी दादरासी जाऊन । मेल साधीन मनमाडची
 ॥१२७॥ तंव तो सुचवी वेळेवर । उतरुं नका हो दादरावर । मेल न तेथें थांबवणार । बोरीबंद गांठावें
 ॥१२८॥ होती न वेळीं ही सूचना । मेल दादरवर मिळती ना । नकळे मग या चंचल मना । काय कल्पना
 उठल्या तें ॥१२९॥ परी ते दिवशीं प्रयाणयोग । साधावा ऐसाचि होता सुयोग । म्हणोनि मध्यंतरी हा
 कथाभाग । घडला मनाजोग अवचिता ॥१३०॥ तिकडे भाऊसाहेब दीक्षित । होतेचि मार्गप्रतीक्षा करीत ।
 उदईक नऊ दहाचे आंत । जाहलों शिरडींत सादर ॥१३१॥ इसवी सन एकूणीसशें दहा । वर्तमान हें
 घडलें पहा । एक साठ्यांचाच वाडा तेव्हां । होता रहावयासी उतारुंस ॥१३२॥ तांग्यांतूनि उतरल्यावरी ।
 दर्शनौत्सुक्य दाटलें अंतरीं । कधीं चरण वंदन शिरीं । आनंदलहरी उसळल्या ॥१३३॥ इतुक्यांत साईचे
 परमभक्त । तात्यासाहेब नूलकर विख्यात । मशिदींतूनि आले परत । म्हणती "त्वरित दर्शन घ्या" ॥१३४॥
 आलेचि बाबा मंडळीनिशीं । वाडियाचे कोपन्यापाशीं । चला आधीं धूळभेटीसी । मग ते लेंडीसी निघतील
 ॥१३५॥ पुढें मग करा स्नान । बाबा जों येताति मार्गें परतोन । तेव्हां मग मशीदीस जाऊन । स्वस्थ दर्शन
 घ्या पुन्हा" ॥१३६॥ ऐसें ऐकूनि घाईघाई । धांवलो बाबा होते त्या ठाई । धुळीत घातलें लोटांगण पाई ।
 आनंद न माई मनांत ॥१३७॥ नानासाहेब सांगूनि गेले । त्याहूनि अधिक प्रत्यक्ष पाहिलें । दर्शनें म्या धन्य
 मानिलें । साफल्य झालें नयनांचे ॥१३८॥ कधीं ऐकिली नाहीं देखिली । मूर्ती पाहूनि दृष्टि निवाली ।
 तहान भूक सारी हरपली । तटस्थ ठेलीं इंद्रियें ॥१३९॥ लाधलों साईचा चरणस्पर्श । पावलों जो परामर्ष ।
 तोचि या जीवाचा परमोत्कर्ष । नूतन आयुष्य तेथूनि ॥१४०॥ ज्यांचेनि लाधलों हा सत्संग । सुखावलों मी
 अंग - प्रत्यंग । तयांचे ते उपकार अव्यंग । राहोत अभंग मजवरी ॥१४१॥ ज्यांचेनि पावलों परमार्थातें ।
 तेचि कीं खरे आप्त भ्राते । सोयरे नाहीत तयांपरते । ऐसें निजचित्तें मानीं मी ॥१४२॥ केवढा तयांचा
 उपकार । करुं नेणे मी प्रत्युपकार । म्हणोनि केवळ जोडूनि कर । चरणीं हें शिर ठेवितों ॥१४३॥
 साईदर्शनलामा घडला । माझिया मनींचा विकल्प झडला । वरी साईसमागम घडला । परम प्रकटला आनंद
 ॥१४६॥ भाग्यें लाधलों चरण-मानस । वायसाचा होईल हंस । साई महंत संतावतंस । परमहंस सद्योगी
 ॥१४७॥ पाप-ताप-दैन्यविनाशी । ऐसिया साईच्या दर्शनेंसीं । पुनीत आज जहालों मी बहुवसी । पुण्यराशी
 समागमें ॥१४८॥ पूर्वील कित्येक जन्मांच्या पुण्यगांठी । ती ही साईमहाराज - भेटी । हा साई एक
 मीनलिया दृष्टीं । सकल सृष्टी साईरुप ॥१४९॥ येतांचि शिरडीसी प्रथम दिवशीं । बाळासाहेब भाट्यांपाशीं
 । आरंभ झाला वादावादीसी । गुरु कशासी व्हावा कीं ॥१५०॥ बुडवूनि आपली स्वतंत्रता । ओढूनि घ्यावी
 कां परतंत्रता । जेथें निजकर्तव्यदक्षता । काय आवश्यकता गुरुची ॥१५१॥ ज्याचें त्यानेंचि केलें पाहिजे ।
 न करी त्यासी गुरुनें काय कीजे । न हालवितां हात पाय जो निजे । तयासी दीजे काय कवणें ॥१५२॥
 हाचि माझा पक्ष उजू । प्रतिपक्षाची विरुद्ध बाजू । दुराग्रहाचाच तो तराजू । वाद माजून राहिला ॥१५३॥
 अंगी दुर्धर देहाभिमान । तेणेंचि वादावादीचें जनन । अहंभावाची ही खूण । नाहीं त्यावीण वाद जगी
 ॥१५४॥ प्रतिपक्षाचें निश्चित मत । हो कां पंडित वेदपारंगत । गुर्वनुग्रहाव्यतिरिक्त । पुस्तकी मुक्त केवळ
 तो ॥१५५॥ दैव थोर कीं कर्तृत्व थोर । वाद चालला हा घनघोर । केवळ दैवावर टाकूनि भार । काय
 होणार मी म्हणें ॥१५६॥ तंव बोले विरुद्ध पक्षकार । होणारासी नाहीं प्रतिकार । होष्यमाण नाहीं टळणार
 । मी मी म्हणणार भागले ॥१५७॥ दैवापुढे कोण जाई । एक करितां एक होई । ठेवा तुमची ही चतुराई ।
 अभिमान ठायीं पडेना ॥१५८॥ मी म्हणें हो म्हणतां कसें हें । करील त्याचेंच सर्व आहे । आळशापरी
 बैसूनि राहे । दैव साहे कैसें तें ॥१५९॥ "उद्धरेदात्मनात्मानं" गर्जे स्वयें स्मृतिवचन । त्याचा अनादर
 करुन । तरुन जाणें अशक्य ॥१६०॥ हें ज्याचें त्यानेंच करावें लागे । लागावें किमर्थ गुरुचे मार्गें । आपण

असल्यावीण जागे । गुरुनें भागे कैसेनी ॥१६१॥ आपुली सदसद्विचारबुद्धि । आपलें साधन चित्तशुद्धी । तें
 झुगारुनि जो कुबुद्धि । गुरु काय सिद्धि देई त्या ॥१६२॥ या वादाचा अंत नाही । निषन्न कांहीं जाहलें
 नाही । चित्तस्वास्थ्यास अंतरलो पाहीं । हेचि कमाई म्यां केली ॥१६३॥ ऐसा वाद घालितां घालितां ।
 कोणीही ना तिळभर थकतां । ऐशा दोन घटका लोटतां । वाद आटपता घेतला ॥१६४॥ पुढें मंडळीसमवेत
 । आम्ही जातो जों मशिदींत । बाबा काकासाहेबांप्रत । परिसा पुसत काय तें ॥१६६॥ वाड्यापासूनि
 मशीदीपर्यंत । मध्यंतरीं अंतर बहुत । बाबाशी कळले कै सें हें वृत्त । आश्चर्यचकित मी मनी ॥ १६७ ॥
 असो ऐसा मी वाग्बाणहत । जाहलो निःशब्द लज्जावनत । पहिल्याच भेटीसी कीं हें अनुचित । घडलें
 अविहित मजकरवीं ॥१६८॥ हें 'हेमाडपंत' नामकरण । प्रातःकालींचा वाद या कारण । तेणेंचि बाबांसी
 हेमाडस्मरण । मनीं मीं खूण बांधिली ॥१६९॥ देवगिरीचे राजे यादव । हेचि ते दौलताबादींचे जाधव ।
 तेरावे शतकीं राज्य वैभव । वाढविलें गौरव महाराष्ट्राचें ॥१७०॥ 'प्रौढप्रतापचक्रवर्ती' । 'महादेव' नामा
 भूपती । पुतण्या तयाचा पुण्यकीर्ती । विक्र में प्रख्याती पावला ॥१७१॥ तोही यदुवंशचूडामणी । 'रामराजा'
 राजाग्रणी । मंत्री या उभयतांचा बहुगुणी । सर्वलक्षणी 'हेमाद्री' ॥१७२॥ तो धर्मशास्त्रग्रंथकार । ब्रह्मवृन्दार्थ
 परम उदार । आचारव्यवस्था संगतवार । आरंभी रचणार हेमाद्री ॥१७३॥ व्रतदानतीर्थमोक्षखाणी । नामें
 'चतुर्वर्गचिंतामणी । ग्रंथ रचिला हेमाद्रींनीं । विख्यात करणी तयांची ॥१७४॥ गीर्वाण भाषेंत हेमाद्रीपंत ।
 तोचि प्राकृतीं हेमाडपंत । मुत्सद्दी राजकारणनिष्णात । होता विख्यात ते काळीं ॥१७५॥ परी तो वत्स मी
 भारद्वाज गोत्री । तो पंच मी तीन प्रवरी । तो यजुर् मी ऋग्वेदाधिकारी । तो धर्मशास्त्री मी मूढ ॥१७६॥
 तो माध्यंदिन मी शाकल । तो धर्मज्ञ मी बाष्कल । तो पंडित मी मूर्ख अकुशल । कां मज पोकळ ही पदवी
 ॥१७७॥ तो राजकारणधुरंधर मुत्सद्दी । मी अल्पमती मंदबुद्धी । त्याची 'राज्यप्रशस्ती' प्रसिद्धि । ओवी
 साधी मज न करवे ॥१७८॥ तो ग्रंथकार कलाभिज्ञ । मी तों ऐसा ठोंबा अज्ञ । तो धर्मशास्त्रविशारद सुज्ञ
 । मी अल्पप्रज्ञ हा ऐसा । १७९॥ तयाचा 'लेखनकल्पतरु' । नाना चित्रकाव्यांचा आकरु । मी हे ऐसें
 बाबांचे लेकरुं । येईना करुं ओवीही ॥१८०॥ गेरा चोखा सांवतामाळी । निवृत्ति ज्ञानोबा नामादि सगळी ।
 भागवतधर्मप्रवर्तक मंडळी । उदयासि आली ये काळीं ॥१८१॥ पंडित बोपदेव विद्वन्मणी । चमके जयाचे
 सभांगणी । तेथेंचि हेमाडपंत राजकारणी । ख्याती गुणिगणीं जयाची ॥१८२॥ तेथूनि पुढें उत्तरेहूनी ।
 उतरल्या या देशी फौजा यावनी । जिकडे तिकडे मुसलमानी । अम्मल दक्षिणी मावळला ॥१८३॥ उगाच
 ना या पदवीचें दान । चतुराईचा हा सन्मान । वादावादीवरी हा बाग्बाण । अभिमानखंडण व्हावया ॥१८४॥
 होरुनि अर्ध्या हळकुडें पिवळें । उगीच योग्यतेवीण जो बरळें । तया माझिये उघडिले डोळे । घालूनि
 वेळेवर अंजन ॥१८५॥ असो ऐसें हें पूर्वोक्त लक्षण । साईमुखोदित विलक्षण । प्रसंगोचित्त सार्थ नामकरण
 । तें म्यां भूषण मानिलें ॥१८६॥ कीं यांतूनि मज लाधो शिक्षण । वादावादी हें कुलक्षण । स्पर्शो न मज
 एकही क्षण । परम अकल्याणकारी तें ॥१८७॥ गळूनि जावा वादाभिमान । एतदर्थ हें अभिधान । जेणें
 आमरण रहावें भान । नित्य निरभिमान असावें ॥१८८॥ राम दाशरथी देव अवतारी । पूर्ण ज्ञानी विश्वासी
 तारी । अखिल ऋषिगणमानसविहारी । चरण धरी वसिष्ठाचे ॥१८९॥ कृष्ण परब्रह्माचें रुपडें । तयासही
 गुरु करणें पडे । सांदीपनीच्या गृहीं लांकडें । सोसूनि सांकडें वाहिलीं ॥१९०॥ तेथें माझी काय मात ।
 वादावादी करावी किमर्थ । गुरुविण ज्ञान वा परमार्थ । नाही हा शास्त्रार्थ दृढ केला ॥१९१॥ वादावादी
 नाही बरी । नको कुणाची बरोबरी । नसतां श्रद्धा आणि सबूरी । परमार्थ तिळभरी साधेना ॥१९२॥ हेंही
 पुढें आलें अनुभवा । ये रीतीं या नामगौरवा । प्रेमपुरःस्सर निजसद्भावा । शुद्ध स्वभावा आदरिलें ॥१९३॥
 आतां असो ऐ' कथानक । स्वपक्ष-परपक्षविच्छेदक । वादप्रवादनिवर्तक । सर्वांसही बोधक समसाम्य

॥१९४॥ असो ऐसे हें ग्रंथप्रयोजन । अधिकारी-अनुबंधनदर्शन । ग्रंथकाराचें नामकरण । कथन श्रवण
करविलें ॥१९५॥ पुरे आतां हा अध्यायविस्तार । हेमाड साईचरणीं सादर । पुढें यथानुक्रम कथा सविस्तर
। श्रवणतत्पर व्हावें जी ॥१९६॥ साईचि आपुली सुखसंपत्ती । साईच आपुली सुखसंवित्ती । साईच आपुली
परम निवृत्ती । अंतिम गति श्रीसाई ॥१९७॥ साईकृपेचिया कारणें । साईचरित्र श्रवण कारणें । तेणेंचि
दुस्तर भवभय तरणें । कलिमल हरणें निर्मूल ॥१९८॥ स्वस्ति श्रीसंतसज्जनप्रेरिते ।
भक्तहेमाडपंतविचरचिते । श्रीसाईसमर्थसच्चरिते । कथाप्रयोजननामकरणं नाम द्वितीयोध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥